

מחברת ערכין - ח

מסכת ערכין פרק ח

(כז,א) משנה המקדיש את שדהו בשעה שאין היובל, אומר לו: פתח אתה ראשון, שהבעלים נותנין חומש, וכל אדם אין נותנין חומש: מעשה באחד שהקדיש שדהו מפני רעתה. אמרו לו: פתח אתה ראשון. אמר: הרי היא שלי באיסר. אמר **רבי יוסי**: לא אמר זה באיסר, אלא בביצה, שהקדש נפדה בכסף ובשוה כסף. אמר לו: הגעתיך! נמצא מפסיד איסר, ושדהו לפניו:

גמרא המקדיש שדהו בשעה כו': {אומרין?! והתניא: כופין! כמאי "אומרין" נמי "כופין". <אויבעית אימא: מעיקרא אומרין: "אי, צאית, צאית, ואי לא, כופין:

שהבעלים נותנין חומש וכו': {מאי איריא "שהבעלים נותנין חומש"?! תיפוק ליה דאידי דחביבה עליה, טפי ופריק לה. ועוד, מצות גאולה באדון. <חדא ועוד קאמר - חדא, דאידי דחביבה עליה, טפי ופריק לה; ועוד, מצות גאולה באדון היא; ועוד, שהבעלים נותנין חומש כו':

מעשה באחד שהקדיש שדהו וכו': <לימא בהא קמיפלגי: דר"י סבר: שוה כסף ככסף, ורבנן סברי: שוה כסף אינו ככסף. {והא קי"ל דשוה כסף ככסף?! <דכולי עלמא שוה כסף ככסף, והכא בפודין בדבר שאין בחומשו שוה פרוטה קמיפלגי - ת"ק סבר: איסר, דאיכא בחומשו שוה פרוטה, פרקינן; ורבי יוסי: כביצה נמי פרקינן:

אמר לו: הגעתיך! נמצא מפסיד איסר ושדהו לפניו: סתמא כרבנן:

משנה אמר אחד: הרי היא שלי בעשר סלעים, ואחד אומר: בעשרים, ואחד אומר: בשלשים, ואחד אומר: בארבעים, ואחד אומר: בחמשים. חזר בו של חמשים, ממשכנין מנכסיו עד עשר; חזר בו של ארבעים, ממשכנין מנכסיו עד עשר; חזר בו של שלשים, ממשכנין מנכסיו עד עשר; חזר בו של עשרים, ממשכנין מנכסיו עד עשר; חזר בו של עשר, מוכרין אותו בשוויו, ונפרעין משל עשר את המותר. הבעלים אומרים: בעשרים, וכל אדם אומרים: בעשרים, הבעלים קודמין, מפני שהם מוסיפין חומש. אמר אחד: הרי היא שלי בעשרים ואחת, **(כז,ב)** הבעלים נותנין עשרים ושש; בעשרים ושתים, הבעלים נותנין עשרים ושבע;

מחברת ערכין - ח

בעשרים ושלוש, הבעלים נותנין עשרים ושמונה; בעשרים וארבע, הבעלים נותנין עשרים ותשע; בעשרים וחמש, הבעלים נותנין שלשים, שאין מוסיפין חומש על עלויו של זה. אמר אחד הרי שלי בעשרים ושש, אם רצו הבעלים ליתן שלשים ואחד ודינר, הבעלים קודמין, ואם לאו, אומר לו הגעתיך:

גמרא אמר **רב חסדא**: לא שנו אלא שבן ארבעים עומד במקומו, אבל אין בן ארבעים עומד במקומו, משלשין ביניהן.

תנן: חזר בו של ארבעים, ממשכנין עד עשר. {אמאי?! ליתן בר חמשין בהדיה! כדליכא בן חמשים; חזר בו בן שלשים, ממשכנין מנכסיו עד עשר. {אמאי?! וליתן דבן ארבעים בהדיה! כדליכא בן ארבעים; חזר בו בן עשרים, ממשכנין מנכסיו עד עשר. {אמאי?! ליתן דבן שלשים בהדיה! כדליכא בן שלשים. {אי הכי, אימא סיפא: חזר בו של עשר, מוכרין אותה בשויה ונפרעין משל עשר את המותר - ליתב דבן עשרים בהדיה?! וכי תימא: ה"נ, דליכא בן עשרים, אי הכי, "נפרעין משל עשרה", "נפרעין ממנ" מיבעי ליה. | אלא אמר **רב חסדא**: לא קשיא - כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה.

תניא נמי הכי: חזרו כולן כאחד, משלשין ביניהם. והא אנן תנן: ממשכנין מנכסיו עד עשר?! אלא לאו, שמע מינה כדרב חסדא? שמע מינה!

איכא דרמי להו מירמא: תנן: חזר בו של עשר, מוכרין אותה בשויה, ונפרעין משל עשר את המותר. {והתניא: משלשין ביניהם? אמר **רב חסדא**: לא קשיא - כאן בבת אחת, כאן בזה אחר זה:

הבעלים אומרים בעשרים וכל אדם בעשרים וכו': {למימרא דחומש עדיף? ורמינהו: בעל הבית אומר בסלע ואחד אומר בסלע ואיסר, של סלע ואיסר קודם מפני שמוסיף על הקרן. הכא, דחומשא רווחא דהקדש הוא, חומש עדיף; התם, דחומשא רווחא דבעל הבית, קרנא תיפרוק שפיר, חומשא לא איכפת לן:

אמר אחד הרי הוא שלי כו': בעשרים וחמש, נותנין שלשים. {ולימרו הבעלים: אתא גברא בחריקין?! כדאמור בעלים דינר. {וליתני "דינר"? לא דק. {ולא?! והא קתני: "אם רצו הבעלים ליתן שלשים ואחד ודינר, בעלים קודמין" | אלא אמר **רבא**: דאמור בעלים פרוטה ולא דק:

שאין מוסיפין חומש על עלויו של זה: אמר **רב חסדא**: לא שנו אלא שלא נישום הקדש בג', אבל נישום הקדש בג', מוסיפין. תניא נמי הכי: **בית שמאי** אומרים: מוסיפין, **ובית הלל** אומרים: אין מוסיפין. היכי דמי? אי לא נישום, מאי טעמא דבית שמאי? אלא דנישום! לימא: רב חסדא דאמר כבית שמאי!! לעולם, דלא נישום, ובית שמאי מחמירין. <אי בעית אימא: לעולם דנישום, ואיפוך: בית שמאי אומרים אין מוסיף. {וליתניה גבי קולי ב"ש וחומרי בית הלל? | אלא לעולם דלא נישום, וב"ש מחמירין:

אמר אחד הרי היא שלי בעשרים ושש, אם רצו הבעלים ליתן שלשים ואחד ודינר, הבעלים קודמין, ואם לאו, אומר לו הגעתיך: רצו אין, לא רצו, לא. אמרי: אתא גברא בחריקין. ודינר מאי עבידתיה? אמר **רב ששת**: ה"ק: אם רצו בעלים מעיקרא ליתן חשבון המגיע לאחד ושלשים ודינר. (**כח,א**) היכי דמי? דאמור: בעשרים ואחד הבעלים קודמין, ואם לאו, אומר לו: הגעתיך!

משנה מחרים אדם מצאנו, ומבקר, ומעבדיו ומשפחותיו הכנענים, ומשדה אחוזתו, ואם החרים את כולם, אינם מוחרמים, דברי ר"א. **א"ר אלעזר בן עזריה**: מה, אם לגבוה אין אדם רשאי להחרים כל נכסיו, על אחת כמה וכמה שיהא אדם חס על נכסיו:

גמרא מנא הני מילי? דתנו רבנן: (ויקרא כז) "מכל אשר לו" - ולא כל אשר לו; "מאדם" - ולא כל אדם; "מבהמה" - ולא כל בהמה; "משדה אחוזה" - ולא כל שדה אחוזה. יכול לא יחרים, ואם החרים יהו מוחרמין? ת"ל: "אך", דברי **רבי אליעזר**. אמר **ר"א בן עזריה**: מה אם לגבוה אין אדם רשאי להחרים כל נכסיו, על אחת כמה וכמה שיהא אדם חס על נכסיו וצריכא, דאי כתב רחמנא "מכל אשר לו", הוה אמינא: כל דאית ליה לא לחרים, אבל מין אחד ליחרמיה כוליה - כתב רחמנא: "מאדם" - ולא כל אדם; ואי כתב רחמנא "מאדם", דלא סגי ליה בלא עבודה, אבל שדה, סגי ליה בדיסתורן; ואי אשמעינן הני תרתי, משום דהכא חיותא והכא חיותא, אבל מטלטלין, ליחרמינהו כולהו - צריכי. "בהמה" למה לי? לכדתניא: יכול יחרים אדם בנו ובתו, עבדו ושפחתו העבריים, ושדה מקנתו? תלמוד לומר: "בהמה" - מה בהמה, יש לו רשות למוכרה, אף כל שיש לו רשות למוכרה. {והלא בתו קטנה יש לו רשות למוכרה! יכול יחרימנה? אתלמוד לומר:

מחברת ערכין - ח

"בהמה" - מה בהמה, יש לו רשות למוכרה לעולם, אף כל שיש לו רשות למוכרה לעולם:

אמר **רבי אלעזר בן עזריה**: אם לגבוה אין אדם רשאי כו': {היינו ת"ק! איכא בינייהו דרבי אילא, דאמר **רבי אילא**: באושא התקינו: המבזבז, אל יבזבז יותר מחומש. מעשה באחד שבקש לבזבז יותר מחומש, ולא הניחו לו חבריו. ומנו? רבי ישבב. ואמרי לה: רבי ישבב, ולא הניחו לו חבריו, ומנו? רבי עקיבא:

משנה המחרים בנו ובתו, ועבדו ושפחתו העברים, ושדה מקנתו, אין מוחרמין, שאין אדם מחרים דבר שאינו שלו. הכהנים והלויים אין מחרמין, דברי **רבי יהודה**. ר"ש אומר: הכהנים אין מחרמין, שהחרמין שלהן, והלויים מחרמין, שאין החרמין שלהן. אמר **רבי**: נראין דברי רבי יהודה בקרקעות, שנאמר: (ויקרא כה) "כי אחוזת עולם היא להם", ודברי ר"ש במטלטלין, שאין החרמין שלהן:

גמרא {ור' יהודה - בשלמא כהנים, אין מחרמין, שחרמין שלהן, אלא לויים, בשלמא מקרקעי לא מחרמי, דכתיב: (ויקרא כה) "כי אחוזת עולם היא להם", אלא מטלטלי, ליחרמי? אמר קרא: (ויקרא כז) "מכל אשר לו ומשדה אחוזתו" - מקיש מטלטלין לקרקעות.

{ורבי שמעון - בשלמא כהנים, כדאמרן, אלא לויים, בשלמא מטלטלים, לחרים, דלא מקיש, אלא מקרקעי, אמאי? הכתיב: "אחוזת עולם היא להם"? אמאי "מחרמין" נמי דקאמר, מטלטלי. {והא מדקתני סיפא: אמר רבי נראין דברי רבי יהודה במקרקעי ודברי רבי שמעון במטלטלי, מכלל דרבי שמעון מקרקעי נמי קאמר! אהכי קאמר: אמר **רבי**: נראין דברי רבי יהודה לרבי שמעון בקרקעות, שאף ר"ש לא נחלק [עליו] אלא במטלטלין, אבל בקרקעות מודה ליה:

א"ר **חייא בר אבין**: החרים מטלטלין, נותנן לכל כהן שירצה, שנאמר: (במדבר יח) "כל חרם בישראל (**כחב**) לך יהיה"; החרים שדותיו, נותנן לכהן שבאותו משמר, שנאמר: (ויקרא כז) "כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו", וגמר "לכהן לכהן" מגזל הגר. והתם מנלן? דתניא: (במדבר ה) "לה' לכהן" - קנאו השם, ונתנו לכהן שבאותו משמר. >אתה אומר לכהן שבאותו משמר, או אינו אלא לכל כהן שירצה? >כשהוא אומר: (במדבר ה) "מלבד איל

הכיפורים אשר יכפר בו עליו", הרי בכהן שבאותו משמר הכתוב מדבר.

שדה היוצאה לכהנים ביובל, נותנה למשמר שפגע בו יובל. איבעיא להו: פגע בו בשבת, מאי? א"ר חייא בר אמי משמיה דחולפנא: נותנה למשמר היוצא. אמר רב נחמן בר יצחק: תניא [נמי הכי]: נמצאת אתה אומר: אחד יובל ואחד שביעית, משמטין כאחד?! | <אלא שיובל בתחילתו והשמטה בסופה. {אדרבה! משום הכי הואי אימא: מפני שהיובל כו' - בשלמא שביעית, בסופה, דכתיב: (דברים טו) "מקץ שבע שנים תעשה שמטה", אלא יובל בתחילתו?! ביום הכיפורים הוא, דכתיב: (ויקרא כה) "ביום הכיפורים תעבירו שופר בכל ארצכם" >אהא מני? ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה היא, דאמר: מר"ה הוא דחייל יובל.

שמעה חזקיה בר בילוטו ואזל אמר קמיה דר' אבהו. {וליקיש מטלטלי לקרקעות, לאו תנאי היא, דאיכא דמקיש ואיכא דלא מקיש?! >כמ"ד לא מקשינן:

משנה חרמי כהנים, אין להם פדיון, אלא נותנים לכהנים כתרומה. ר' יהודה בן בתירא אומר: סתם חרמים לבדק הבית, שנאמר: (ויקרא כז) "כל חרם קדש קדשים הוא לה", וחכ"א: סתם חרמים לכהנים, שנאמר: (ויקרא כז) "כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו" {א"כ, למה נאמר "כל חרם קדש קדשים הוא לה" >שחל על קדשי קדשים ועל קדשים קלים. מחרים אדם את קדשיו, בין קדשי קדשים בין קדשים קלים. אם נדר, נותן דמיהן, ואם נדבה, נותן את טובתן. "שור זה עולה", אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה, אף על פי שאינו רשאי. הבכור, בין תם בין בעל מום, מחרימין אותו. וכיצד פודים אותו? אומדין כמה אדם רוצה ליתן בבכור זה ליתנו לבן בתו או לבן אחותו:

(כט,א) גמרא תנו רבנן: חרמי כהנים, אין להן פדיון, ונותנין לכהן. חרמים, כל זמן שהן בבית בעלים, הרי הן כהקדש לכל דבריהן, שנאמר: (ויקרא כז) "כל חרם בישראל קדש קדשים הוא לה"; נתנן לכהן, הרי הן לכל דבריהן כחולין, שנאמר: (במדבר יח) "כל חרם בישראל לך יהיה"

ר' יהודה בן בתירא אומר סתם חרמים לבדק הבית כו': {בשלמא רבנן, כדקא מפרשי טעמייהו וטעמא דרבי יהודה בן בתירא, אלא

מחברת ערכין - ח

רבי יהודה בן בתירא, האי "כשדה החרם" מאי עביד ליה?
מיבעיא ליה לכדתניא: (ויקרא כז) "כשדה החרם לכהן תהיה
אחוזתו" - מה תלמוד לומר? מנין לכהן שהקדיש שדה חרמו,
שלא יאמר: הואיל ויוצאה לכהנים, והרי היא תחת ידי, תהא שלי.
ודין הוא: בשל אחרים אני זוכה - בשל עצמי לא כל שכן?! ת"ל:
"כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו" ~ וכי מה למדנו משדה חרם?
מעתה: הרי זה בא ללמד ונמצא למד - מקיש שדה חרמו לשדה
אחוזתו של ישראל - מה שדה אחוזתו של ישראל, יוצאה מתחת ידו
ומתחלקת לכהנים, אף שדה חרמו, יוצאה מתחת ידו ומתחלקת
לאחיו הכהנים. ואידך: מ"חרם - החרם"; ואידך: "חרם-החרם"
לא משמע ליה. ורבי יהודה בן בתירא, דחל על קדשי קדשים ועל
קדשים קלים מנא ליה? <סבר ליה כרבי ישמעאל:

אמר **רב**: הלכה כרבי יהודה בן בתירא. {ורב שביק רבנן ועביד
כרבי יהודה בן בתירא?! <ברייטא איפכא תניא. {שביק מתניתין
ועביד כברייטא?! <רב מתניתין נמי איפכא תני. {מאי חזית
דאפכת מתניתין מקמי ברייתא? נפיך ברייתא מקמי מתניתין!
<רב גמריה גמיר. {אי הכי, "כרבי יהודה בן בתירא"?! "כרבנן"
מיבעי ליה! <הכי קאמר: למאי דאפכיתו ותניתו, הלכה כרבי
יהודה בן בתירא.

ההוא גברא דאחרמינהו לנכסיה בפומבדיתא. אתא לקמיה **דרב**
יהודה. אמר ליה: שקול ארבעה זוזי ואחיל עליהו, ושדינהו בנהרא
ולישתרו לך. - אלמא קסבר: סתם חרמים לבדק הבית. כמאן?
כשמואל, דאמר: הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה,
מחולל. {אימר דאמר שמואל שחיללו - לכתחלה מי אמר?! <הני
מילי בזמן שבית המקדש קיים, דאיכא פסידא, אבל בזמן הזה,
אפילו לכתחלה. {אי הכי, אפילו פרוטה נמי! <פרסומי מלתא.
אמר **עולא**: אי הואי התם, הוה יהיבנא כולהו לכהנים. - אלמא
קסבר עולא: סתם חרמים לכהנים.

{מיתיבי: אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, שנאמר:
(ויקרא כה) "עד שנת היובל יעבוד עמך"; ואין שדה החרם נוהגת
אלא בזמן שהיובל נוהג, שנאמר: (ויקרא כה) "ויצא ביובל ושב
לאחוזתו"; אין בתי ערי חומה נוהגין אלא בזמן שהיובל נוהג,
שנאמר: (ויקרא כה) "לא יצא ביובל". **ר"ש בן יוחי** אומר: אין שדה
חרמין נוהגין אלא בזמן שהיובל נוהג, שנאמר: (ויקרא כז) "והיה

מחברת ערכין - ח

השדה בצאתו ביובל קודש לה' כשדה החרס". **ר"ש בן אלעזר**
אומר: אין גר תושב נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג. אמר **רב ביבי**:
מ"ט? אתיא "טוב-טוב" - כתיב הכא: (דברים טו) "כי טוב לו
עמך" וכתיב התם: (דברים כג) "בטוב לו לא תוננו" אלא קשיא -
הא במקרקעי, הא במטלטלי. {והא מעשה דפומבדיתא במקרקעי
נמי הוה! אִמְקַרְקַעִי דחוצה לארץ כמטלטלי דארץ ישראל דמי:

משנה רבי ישמעאל אומר: כתוב אחד אומר "תקדיש" וכתוב
אחד אומר "לא יקדיש" - א"א לומר "תקדיש", שהרי כבר נאמר
"לא יקדיש"; א"א לומר "לא יקדיש", שהרי כבר נאמר "תקדיש"!
הא כיצד? מקדישו אתה הקדש עלוי, ואי אתה מקדישו הקדש
מזבח:

גמרא ורבנן: (ויקרא כז) "אל תקדיש" מיבעי ליה ללאו; "תקדיש"
מיבעי ליה לכדתניא: מנין לנולד בכור בעדרו, שמצוה להקדישו?
שנאמר: (דברים טו) "הזכר תקדיש". ורבי ישמעאל: אי לא מקדיש
ליה, לא קדוש?! קדושתו מרחם הוה! וכיון דכי לא מקדיש ליה,
קדוש, לא צריך לאקדושיה: